

Netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht

Versie 1.2 – februari 2026

Bundeling van de onderbouwing van de landelijke aanpak voor de ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas

Achtergrond

Zoals bekend kan (een hoog risico op) obesitas leiden tot ernstige lichamelijke en psychosociale problemen. Daarom dient voor de kinderen die het betreft ondersteuning en zorg beschikbaar te zijn.

De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is de landelijke aanpak voor de ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas, die als onderdeel van JOGG in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport sinds 2019 in Nederland wordt geïmplementeerd.

Doel

Er is uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing voor de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht. Deze onderbouwing bestaat uit nationale en internationale literatuur van de afgelopen decennia over componenten van de aanpak en nationaal onderzoek naar de lokale implementatie ervan. Deze onderbouwing is gebundeld in dit document, middels een selectie van beschikbare kennis, om te ondersteunen bij de implementatie van deze netwerkaanpak.

Deze bundeling geeft géén antwoord op de vraag wat de (kosten)effectiviteit is van de netwerkaanpak zoals deze nu in Nederland geïmplementeerd wordt. Om een dergelijk onderzoek naar (kosten)effectiviteit uit te kunnen voeren dient de aanpak eerst voldoende geïmplementeerd te zijn in voldoende gemeenten.

Leeswijzer

De onderbouwing van de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht bestaat uit verschillende niveaus:

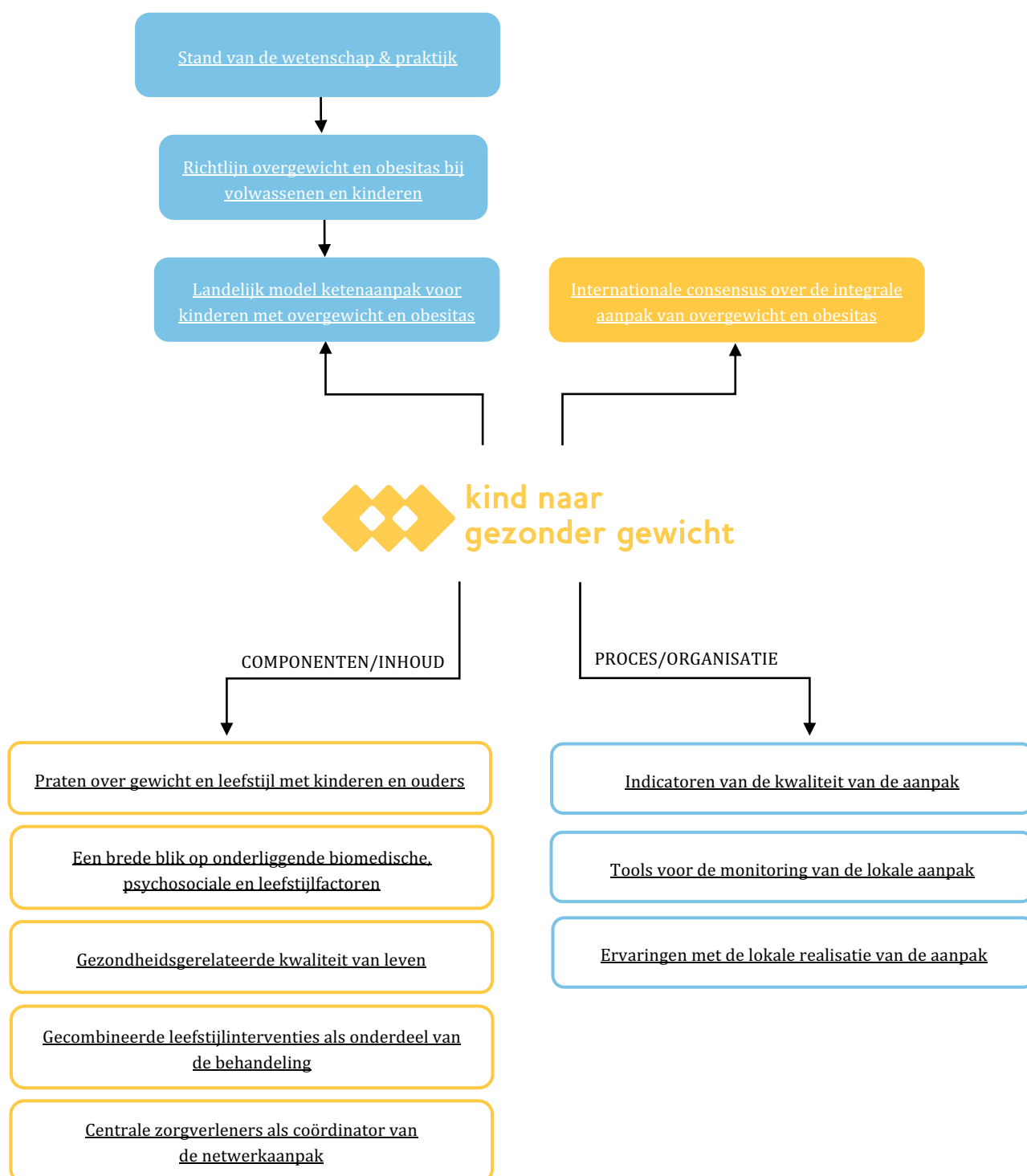
1. De 'Richtlijn overgewicht en obesitas bij kinderen' is gebaseerd op de stand van wetenschap en praktijk
2. Het 'Landelijk model' is onderdeel van deze richtlijn
3. 'De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht' is gebaseerd op het Landelijk model
4. De netwerkaanpak, het model en de richtlijn passen binnen 'de integrale aanpak van overgewicht en obesitas'

De onderbouwing van de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is aangevuld met:

5. Onderzoek naar de implementatie van de netwerkaanpak
6. Verdiepend onderzoek naar componenten van de netwerkaanpak

In dit document komen deze zes punten achtereenvolgens aan de orde met een korte toelichting en referenties.

Visual wetenschappelijke onderbouwing

1. De 'Richtlijn overgewicht en obesitas bij volwassenen en kinderen' is gebaseerd op de stand van wetenschap en praktijk

De Nederlandse overkoepelende 'Richtlijn overgewicht en obesitas bij volwassenen en kinderen. Diagnostiek, ondersteuning en zorg voor mensen met obesitas of overgewicht in combinatie met risicofactoren en/of comorbiditeit' is opgesteld volgens de criteria van het beoordelingskader 'stand van de wetenschap en praktijk'. Dit is een beoordelingskader van het Zorginstituut Nederland dat de principes van 'evidence-based medicine' hanteert. Er wordt zowel naar de wetenschappelijke kant als naar expertise en ervaringen van zorgverleners en zorggebruikers in de praktijk gekeken om te beoordelen of interventies voldoen aan de 'stand van de wetenschap en praktijk'. Volgens deze criteria wordt de mate waarin de aanpak bijdraagt vergeleken met de gebruikelijke behandeling.

Meer over de beoordeling van de stand van wetenschap en praktijk valt te lezen via de website van het Zorginstituut Nederland, in onder meer deze publicaties:

- Zorginstituut Nederland. Beoordeling Stand van de Wetenschap en Praktijk 2023. 11 april 2023.
- Zorginstituut Nederland. Informatiemateriaal over de stand van de wetenschap en praktijk (SWP). 11 april 2023.

2. Het 'Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas is onderdeel van de Richtlijn

Het 'Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas' is onderdeel van de 'Richtlijn overgewicht en obesitas bij volwassenen en kinderen'. Het Landelijk model is in het kinderdeel van de richtlijn opgenomen als onderdeel van de module 'Organisatie van zorg'. Deze richtlijn gaat over de diagnostiek, ondersteuning en zorg voor volwassenen en kinderen (0-18 jaar) met 1) obesitas of 2) overgewicht in combinatie met risicofactoren en/of comorbiditeit. Het betreft hier zorggerelateerde preventie. De richtlijn is bestemd voor alle hulp-/zorgverleners die betrokken zijn bij de ondersteuning en zorg voor deze mensen.

De (inter)nationale wetenschappelijke kennis waarop het de richtlijn is gebaseerd, staan als referenties vermeld in de richtlijn zelf. De referentie van het kinderdeel van de richtlijn is:

- Kinderdeel Richtlijn overgewicht en obesitas bij volwassenen en kinderen. Diagnostiek, ondersteuning en zorg voor mensen met obesitas of overgewicht in combinatie met risicofactoren en/of co-morbiditeit. (2022). Amsterdam/Rotterdam: Care for Obesity / Partnerschap Overgewicht Nederland / Nederlandse Internisten Vereniging.
 - o De module 'Organisatie van zorg'

De samenvatting van het kinderdeel van de richtlijn is beschreven in de volgende wetenschappelijke publicatie:

- Seidell, J.C. & Halberstadt, J. (2023). Samenvatting Kinderdeel 'Richtlijn overgewicht en obesitas bij volwassenen en kinderen. Diagnostiek, ondersteuning en zorg voor mensen met obesitas of overgewicht in combinatie met risicofactoren en/of comorbiditeit'. TSG Tijdschr Gezondheidswet.

Op de richtlijn gebaseerde informatie in begrijpelijke taal voor mensen met overgewicht en obesitas is te vinden via:

- www.thuisarts.nl/overgewicht-bij-kinderen

3. De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is gebaseerd op het 'Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas'

De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is een praktische vertaling van het 'Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas'. Het Landelijk model beschrijft een structuur om de netwerkaanpak lokaal in te richten en beschrijft hoe zo'n aanpak er in de praktijk uit kan zien, passend binnen de unieke Nederlandse zorgcontext. Deze context is met name uniek vanwege de opzet van de Nederlandse Jeugdgezondheidszorg (structureel preventief advies en ondersteuning aan kinderen van -9 maanden tot 18 jaar en hun ouders/verzorgers, zowel op individueel als collectief niveau). Het model is daarom naast (inter)nationale wetenschappelijke kennis gebaseerd op de praktijkervaringen van acht verschillende Nederlandse proeftuingemeenten. Hiermee brengt het Landelijk model internationale, landelijke, regionale en lokale inzichten uit wetenschap en praktijk samen.

Het Landelijk model beschrijft de visie, het proces, de partners en de financiering van de netwerkaanpak. Daarnaast zijn hulpmiddelen ontwikkeld voor beleidsmakers, lokale projectleiders en regionale coördinatoren ter ondersteuning bij de lokale implementatie van de netwerkaanpak. En ook voor hulp- en zorgverleners ter ondersteuning bij het bieden van ondersteuning en zorg aan kinderen en hun gezinnen.

De (inter)nationale wetenschappelijke kennis waarop het Landelijk model is en de bijbehorende hulpmiddelen zijn gebaseerd, staat o.a. beschreven in de volgende wetenschappelijke publicaties:

- Halberstadt, J., Koetsier, L.W., Sijben, M., Stroo, J., van der Velde, M., van Mil, E. & Seidell, J.C. (2023). 'The development of the Dutch National model integrated care for childhood overweight and obesity'. BMC Health Serv Res 23(1):359.
- Koetsier, L. W. (2023). The development and implementation of integrated care for childhood overweight and obesity in the Netherlands. PhD-Thesis, Vrije Universiteit Amsterdam.
- van den Eynde, E. (2023). The need for a tailored approach within integrated childhood obesity care. PhD-Thesis, Erasmus University Rotterdam.

De referentie van het Landelijk model is:

- Sijben, M., van der Velde, M., van Mil, E., Stroo, J. & Halberstadt, J. (2018). Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas. Amsterdam: Care for Obesity.

Het Landelijk model en de bijbehorende hulpmiddelen zijn te vinden via:

- <https://kindnaargezondergewicht.nl/tools>
- www.vu.nl/nl/over-de-vu/onderzoeksinstituten/care-for-obesity/meer-over/kind-naar-gezonder-gewicht-care-for-obesity

4. De netwerkaanpak (1), het model (2) en de richtlijn (3) passen binnen de integrale aanpak van overgewicht en obesitas

De integrale aanpak, zoals JOGG, is gericht op zowel preventie (collectief niveau) als zorg (individueel niveau) en de verbinding daartussen. Een domein overstijgende samenwerking tussen het sociaal- en zorg domein staat hierbij centraal. Er is nationale en internationale consensus over de ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas als onderdeel van een integrale aanpak. Deze consensus over de integrale aanpak betreft zowel de noodzaak van een dergelijke aanpak als het doel en de componenten ervan. Het doel is de verbetering van de fysieke gezondheid, kwaliteit van leven en maatschappelijke participatie van de kinderen die het betreft, op de korte en langere termijn. Deze consensus is er in zowel de wetenschap, als onder beleidsmakers en praktijkprofessionals. Over het belang van integraal werken bij overgewicht en obesitas, valt te lezen in verschillende (inter)nationale publicaties.

Een gezaghebbende publicatie hierover komt van de Wereldgezondheidsorganisatie:

- Commission on Ending Childhood Obesity. Report of the Commission on Ending Childhood Obesity. Geneva: World Health Organization; 2016.

Een publicatie over de Nederlandse integrale aanpak, inclusief internationale referenties is:

- Seidell, J.C. & Halberstadt, J. (2020). National and Local Strategies in the Netherlands for Obesity Prevention and Management in Children and Adolescents. Obesity Facts.

5. Onderzoek naar de implementatie van de aanpak

De implementatie van de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is in volle gang. Afgelopen jaren heeft divers implementatieonderzoek plaatsgevonden in de Nederlandse praktijk. In verschillende studies is door en in samenwerking met verschillende maatschappelijke partijen gekeken naar (voorwaarden voor) de lokale realisatie van de netwerkaanpak alsmede de vertaling ervan naar wetenschappelijk gefundeerde hulpmiddelen voor praktijk en beleid. Dit heeft diverse rapporten, wetenschappelijke publicaties en aanvullende hulpmiddelen voor de praktijk opgeleverd, die op hun beurt weer bijdragen aan de doorontwikkeling en implementatie. Daarnaast liepen en lopen er diverse lokale studies met bijbehorende publicaties en producten voor de praktijk. Belangwekkend hierbij zijn bijvoorbeeld het proefschrift van dr. Sanne de Laat ('s-Hertogenbosch) en het proefschrift van dr. Siegnalle Concincion (Amsterdam), onderzoek naar GO en onderzoek naar YCND.

Het onderzoek dat in dit document wordt benoemd heeft plaatsgevonden onder landelijke coördinatie van JOGG en in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Voorbeelden van onderzochte onderwerpen zijn:

- Indicatoren van de kwaliteit van de aanpak
- Tools voor de monitoring van de lokale aanpak
- Ervaringen met de lokale realisatie van de aanpak

De landelijke publicaties en producten voor de praktijk zijn te vinden via:

- www.kindnaargezondgewicht.nl
- <https://vu.nl/c4o>

6. Verdiepend onderzoek naar componenten van de aanpak

Ook de doorontwikkeling van de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is in volle gang. Afgelopen jaren heeft divers verdiepend implementatieonderzoek naar componenten van de aanpak plaatsgevonden in de Nederlandse praktijk, waarbij is voortgeborduurd op internationaal onderzoek. In verschillende studies is gekeken naar de ervaringen van kinderen, ouders, zorgverleners en beleidsmakers met componenten van de netwerkaanpak. Er is ook gekeken naar onderbouwing en effecten van deze componenten, net als de vertaling ervan naar wetenschappelijk gefundeerde hulpmiddelen voor praktijk en beleid. Ook dit onderzoek heeft in samenwerking met verschillende maatschappelijke partijen plaatsgevonden en diverse rapporten, wetenschappelijke publicaties en aanvullende hulpmiddelen voor praktijk en beleid opgeleverd. Voor de componenten van de aanpak geldt ook dat er diverse lokale studies liepen en lopen met bijbehorende publicaties en producten voor de praktijk.

Landelijke bijdragen aan dit verdiepende onderzoek zijn onder meer het proefschrift van dr. Leandra Koetsier, waarin de ontwikkeling en implementatie van de netwerkaanpak worden beschreven, en het proefschrift van dr. Emma van den Eynde, waarin de zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas en de noodzaak van een meer op maat gemaakte aanpak binnen de zorg verder worden uitgediept.

Het onderzoek dat in dit document wordt benoemd heeft plaatsgevonden onder landelijke coördinatie van JOGG en Care for Obesity/VU in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Voorbeelden van onderzochte componenten zijn:

- Praten over gewicht en leefstijl met kinderen en ouders
- Een brede blik op onderliggende biomedische, psychosociale en leefstijlfactoren
- Gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven
- Gecombineerde leefstijlinterventies als onderdeel van de aanpak
- Centrale zorgverleners als coördinator van de netwerkaanpak

De landelijke publicaties en producten voor de praktijk zijn te vinden via:

- <https://vu.nl/c4o>
- <http://www.kindnaargezondergewicht.nl/tools>

Meer informatie of vragen

- JOGG, Kind naar Gezonder Gewicht
 - o Voor meer informatie over de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht en de integrale aanpak, neem contact op met de lokale JOGG-accounthouder en/of JOGG-regio coördinator of mail naar: info@kindnaargezondergewicht.nl
 - o Alle materialen rondom de implementatie van de ketenaanpak Kind naar Gezonder Gewicht zijn terug te vinden op de website. Daar kan je je ook aanmelden voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de laatste updates.
- Care for Obesity, Vrije Universiteit Amsterdam

- Voor meer informatie of vragen over onderzoek naar de ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas, mail naar: careforobesity@vu.nl
- RIVM
 - Voor meer info over de procesevaluaties en indicatorenset, mail naar: annemieke.spijkerman@rivm.nl

Voor meer informatie over dit document: info@kindnaargezondergewicht.nl

Door:

JOGG

Care for Obesity/VU

RIVM

dr. Leandra Koetsier, dr. Emma van den Eynde

dr. Jutka Halberstadt, dr. Bibian van der Voorn

dr. Annemieke Spijkerman

Versie: 4 juli 2024

One-liners

Onderbouwing netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht

De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is gebaseerd op:

- Wetenschappelijke onderbouwing en kennis
 - *Zoals beschreven in de landelijke multidisciplinaire wetenschappelijke richtlijn*
- &
- Praktijkkennis
 - *Zoals geleverd door 8 gemeenten die mede het landelijk model maakten*

De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht sluit aan bij:

- De integrale JOGG-aanpak
 - *Deze bestaat uit collectieve preventie en individuele preventie, de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht betreft de individuele preventie*
- &
- Het beleid van het ministerie van VWS
 - *Zoals beschreven in het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord GALA en ondersteund door onder meer bijbehorende specifieke uitkeringen (SPUK)*

De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht wordt voortdurend geëvalueerd en doorontwikkeld door:

- Onderzoek naar de implementatie van de aanpak
 - *Door m.n. het RIVM, waar momenteel onderzoek wordt gedaan naar de ervaringen van kind en gezin*
- &
- Onderzoek naar componenten van de aanpak
 - *Door m.n. de VU (C40), waar onder meer wordt gekeken naar gespreksvoering*

One-pager

Onderbouwing netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht

- De netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht is de landelijke aanpak voor de ondersteuning en zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas. Deze aanpak wordt als onderdeel van JOGG in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport sinds 2019 in Nederland geïmplementeerd.
- De organisatie van zorg voor kinderen met overgewicht en obesitas, vertaald in de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht, voldoet aan de stand van wetenschap en praktijk. Naast consensus onder experts, is er uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing voor de netwerkaanpak Kind naar Gezonder Gewicht. Deze onderbouwing bestaat uit nationale en internationale literatuur van de afgelopen decennia over componenten van de aanpak en nationaal onderzoek naar de lokale implementatie ervan.
- Deze onderbouwing geeft géén antwoord op de vraag wat de (kosten)effectiviteit is van de netwerkaanpak zoals deze nu in Nederland geïmplementeerd wordt, omdat dit nog niet in de praktijk is onderzocht. Daarvoor dient de aanpak eerst voldoende geïmplementeerd te zijn in gemeenten.
- Deze onderbouwing is gebundeld en visueel weergegeven om te ondersteunen bij de implementatie van de netwerkaanpak.